



.....
Lost Archive:

.....
Revisiting the '90s
.....
in Albania
.....

.....
18.09-16.11.2025
.....

.....
hbs Gallery, Tirana
.....
.....

■■■ HEINRICH BÖLL STIFTUNG
TIRANA

JUTTA BENZENBERG

**DON'T
LOOK
BACK
AT THE
BURNING
HOUSE**



Parathënie

AL Vitet 1990 shënuan një nga kthesat më dramatike në historinë e Shqipërisë, një dekadë gjatë së cilës gjysmë shekulli rendi autoritar, që me kohën ishte shndërruar në një realitet mbytës e shterpë, ia la vendin premtimeve njëherësh marramendëse dhe çorientuese për liri. Ajo që ishte mbajtur e pandryshueshme për kaq gjatë u shemb pothuajse brenda natës. Një regjim i ngritur mbi një sistem kontrolli skajshmërisht autoritar u shpërbë, duke lënë shoqërinë përballë një të ardhmeje të pasigurt e të brishtë. Brenda pak vitesh, Shqipëria u hodh nga izolimi në rrymat e demokracisë dhe kapitalizmit, një realitet i ri që solli njëherësh shpresë dhe tronditje të thella.

Kjo nuk ishte një narrativë e thjeshtë çlirimi. Ishte një histori kaosi ekonomik dhe papunësie masive, e një eksodi që çoi qindra mijëra njerëz përtej kufijve në kërkim të mbijetesës, dhe e zhbërjes së dhimbshme të strukturave që, për mirë a për keq, dikur mbanin gjallë bazat e jetës së përditshme.

Ishte pikërisht gjatë kësaj sprove të madhe që fotografia gjermane Jutta Benzenberg nisi punën e saj në Shqipëri. Në fillim të viteve '90, teksa shumë shqiptarë largoheshin, ajo mbërriti me një aparat në dorë, e shtyrë nga kureshtja dhe dëshira për të dëshmuar. Për më shumë se një dekadë, ajo ndoqi nga afër çdo zhvillim. Rikthehej vazhdimisht dhe ndërtoi një arkiv sa personal, aq edhe historik, një arkiv që i rezistonte spektaklit duke vënë në qendër intimitetin dhe përkushtimin.

Në vitin 2006, tragjedia goditi me forcë shkatërruese: një zjarr përpiu shtëpinë e saj dhe shkatërroi mbi nëntëdhjetë për qind të negativëve të shkrepur në vitet '90. Mijëra imazhe të pazëvendësueshme u kthyen në hi. Vetëm pak negativë filmik mbijetuan, shumë prej tyre të shenjuar nga tymi, të njollësuar nga uji ose pjesërisht të djegur. Për vite me radhë, Jutta nuk mundi të përballej me to. Humbja ishte e madhe, si personalisht, ashtu edhe në nivel kulturor.

Historia mund të kishte përfunduar aty. Por në vitin 2023 nisi një proces i ri, jo thjesht i skanimit dhe katalogimit, por i transformimit. Me kurajo të rimëkëmbur dhe në bashkëpunim me kolegët, Jutta filloi t'u rikthehej negativëve

Foreword

EN The 1990s marked one of the most dramatic turning points in Albania's history, a decade in which nearly half a century of rigid order that, over time, hardened into something increasingly bleak and stifling gave way to the dizzying, disorienting promises of freedom. What had been held in place for so long collapsed almost overnight. A regime based on a harshly authoritarian system of control dissolved, leaving a society to face a future that was uncertain and fragile. In the space of a few short years, Albania leapt from isolation into the currents of democracy and capitalism; an opening that brought both hope and deep upheaval.

This was not a simple narrative of liberation. It was a story of economic chaos and mass unemployment, of an exodus that sent hundreds of thousands across borders in search of survival, and of the painful dismantling of structures that, for better or worse, had once held daily life together.

It was in this crucible of change that German photographer Jutta Benzenberg began her work in Albania. In the early 1990s, as many Albanians were leaving, she arrived with a camera in hand, driven by a commitment to witness. For over a decade, she kept track. She returned again and again, building an archive that was as personal as it was historical, one that resisted spectacle in favor of intimacy and attention.

But in 2006, tragedy struck with devastating force: a fire ravaged her home and destroyed her negatives from the 1990s. Thousands of irreplaceable images reduced to ash. Only very few frames survived, many smoke-scarred, water-stained, or partially burned. For years, Jutta could not bring herself to face them. The loss was too heavy, both personally and culturally.

The story could have ended there. But in 2023, a process began, not just of scanning and cataloguing, but of transformation. With renewed courage and in dialogue with collaborators, Jutta began to revisit the damaged negatives, turning their very wounds into a language of creation. At the heart of this

të dëmtuar, duke i shndërruar shenjat e tyre në një gjuhë të re krijimi. Në zemër të këtij procesi ishte Olsi Hoxha, i cili ishte i pranishëm në çdo hap dhe punoi mbi materialin e shpëtuar me një intuitë dhe ritëm të përkushtuar. Rezultati nuk ishte më thjesht dokumentim. Akti i skanimit, sistemimit dhe kolazhit të fragmenteve të djegura solli në jetë diçka të re: imazhe që qëndrojnë mes fotografisë dhe artit, historisë dhe kujtesës, dëshmisë dhe ëndrrës.

Vitet '90 mbeten, në shumë aspekte, një çështje e papërfunduar në Shqipëri. Ishte dekada më e vullshme që vendi kishte përjetuar ndonjëherë. Liria erdhi papritur, ashtu si edhe pasiguria, zhgënjimi dhe trauma. Ambiciet u ngritën lart, vetëm për t'u thyer. Shumë prej asaj që u jetua me aq intensitet nuk është ende plotësisht e procesuar, ndonëse një pjesë e mirë e sfidave të sotme, përfshirë korrupsionin, mosbesimin në jetën publike dhe zhvillimin e pabarabartë, kanë rrënjët te ajo kohë e trazuar. Ashtu si negativët e djegur, edhe pjesë të asaj historie janë dëmtuar, ndryshuar ose pothuajse zhdukur.

Si botues, ne, Fondacioni Heinrich Böll, Zyra e Tiranës, ndjehemi të nderuar të jemi pjesë e këtij rrugëtimi. Kjo ekspozitë nuk ofron një përmbyllje. Përkundrazi, krijon një hapësirë për të parë, kujtuar dhe pyetur. Na kërkon të shohim të kaluarën jo me nostalgji apo me distancë, por me përgjegjësi. "Mos kthe kokën nga shtëpia që digjet" na fton të bëjmë diçka të vështirë: të rikthehemi në vitet '90 me një sy kritik, të shkojmë përtej narrativave të njohura, të dëgjojmë zërat e atyre që e kanë përjetuar dhe të angazhohemi me fragmentet që mbijetojnë, për t'u përballur si me atë që është zhdukur, ashtu edhe me atë që mbetet, pa e kthyer kokën nga ana tjetër.

Dr. Mehmet Gökhan Tuncer
Drejtor, Heinrich Böll Foundation, zyra Tiranë

process was Olsi Hoxha, who curated and arranged the rescued material with a careful, intuitive sense of rhythm. His involvement went beyond the technical: he helped shape the emotional and conceptual frame of the work, guiding the fragments into a sequence that spoke not only of what was lost, but also of what might still be recovered through new ways of looking. What emerged was no longer strictly documentary. The act of scanning, ordering and collaging the burned fragments gave rise to something new: images that hover between photography and art, history and memory, testimony and dream.

The 1990s remain, in many ways, unfinished business in Albania. They were the fastest decade the country had ever lived through. Freedoms came suddenly, but so did instability, disillusionment, and trauma. Ambitions soared, then broke. Much of what was lived so intensely has not yet been fully processed or acknowledged, although many of today's challenges, including corruption, distrust in public life and uneven development, are rooted in that unsettled time. Like the burned negatives, parts of that history have been scarred, obscured, or nearly erased.

We at the Heinrich Böll Foundation, Tirana Office, are honored to accompany this journey. This exhibition does not offer closure. Instead, it opens space, for remembering and questioning. It asks us to look at the past not with nostalgia or distance, but with responsibility. "Don't Look Back at the Burning House" asks us to do something difficult: to revisit the 1990s with a critical eye, moving beyond official narratives, hearing the silenced voices of those who endured it, and engaging with the fragments that survive to face what is gone and what remains, without turning away.

Dr. Mehmet Gökhan Tuncer
Director, Heinrich Böll Foundation, Tirana Office





Jutta Benzenberg

Biografia

AL Jutta Benzenberg (lindur më 1960, Mynih) është një fotografe gjermane, puna tridhjetëvjeçare e së cilës është karakterizuar nga një kombinim i dallueshëm mes saktësisë dokumentuese, ndjeshmërisë estetike dhe një ndërveprimi të thellë me gjendjen njerëzore. E edukuar në *Staatliche Fachakademie für Fotodesign*, e nisi karrierën e saj si fotoreportere, duke kontribuar në media gjermane dhe ndërkombëtare. Që në hapat e parë, qasja e saj bashkonte mjeshtërinë teknike me këndvështrimin e dhembshur e të vëmendshëm, duke u dhënë imazheve njëkohësisht qartësi vizuale dhe thellësi emocionale.

Rrugëtimi i saj artistik ndryshoi rrjedhë në vitin 1991, kur regjimet komuniste po kolapsonin në Evropën Lindore. Nëpërmjet shkrimtarit dhe studiuesit Martin Camaj, Jutta u njoh me Ardian Klosin, një ndër zërat më të rëndësishëm të Shqipërisë paskomuniste. Në të njëjtin vit, së bashku udhëtuan përgjatë Shqipërisë, kohë që përkonte me hapjen e vendit pas gjysmë shekulli izolim. Benzenberg u ndesh me një shoqëri që po përjetonte ndryshime të shpejta e të rrëmujshme, të shenjuara nga protesta, kriza ekonomike, emigrimi dhe kërkimi i përkatësisë. Gjatë kësaj periudhe, fotografia e saj kapte njëkohësisht rëndësinë historike të zhvillimeve dhe teksturat e holla, intime të përditshmërisë.

Bashkëpunimi me Klosin prodhoi tre vepra të rëndësishme, të cilat së bashku sjellin një portret vizual dhe narrativ të transformimit të Shqipërisë. Mbijetesa Shqiptare (1993) ofron një vështrim të mprehtë e të drejtpërdrejtë mbi vitet e para të tranzicionit, ku reflektohen vështirësitë, pasiguritë, por edhe qëndresa që ajo vetë dëshmoi. Bukuri e Zymtë (2001) eksploron dimensionet sociale dhe kulturore të përkatësisë, një gërshetim mes imazheve dhe tekstit si meditim mbi çfarë do të thotë të qenurit shqiptar(e) në kohë ndryshimesh. Përpara me të shkuarën (2011) kombinon fotografimin me reflektime socio-politike, duke e paraqitur si një dëshmi vizuale brenda një diskursi më të gjerë mbi të drejtat e njeriut. Këto vepra e pozicionuan Benzenberg-un si një fotografe imazhet e së cilës lëvrojnë në disa nivele: si të dhëna historike, si shprehje artistike dhe si katalizatorë për dialog.

Jutta Benzenberg

Biography

EN Jutta Benzenberg (b. 1960, Munich) is a German photographer whose work for over three decades has been defined by a distinct combination of documentary precision, aesthetic sensibility, and a deep engagement with the human condition. Educated at the *Staatliche Fachakademie für Fotodesign*, she began her career as a photojournalist, contributing to German and international outlets. From the beginning, her approach fused technical mastery with an empathetic and attentive way of seeing, giving her images both visual clarity and emotional depth.

Her artistic path changed course in 1991, in the immediate aftermath of the collapse of communist regimes in Eastern Europe. Through the Albanian writer and scholar Martin Camaj, she met Ardian Klossi, a leading intellectual voice in Albania's post-dictatorship years. That same year, the two travelled widely across Albania, at a time when the country was opening to the outside world after nearly half a century of isolation. Benzenberg encountered a society undergoing rapid and often chaotic change, marked by political demonstrations, economic breakdown, migration, and a search for a new identity. Her photographs from this period captured both the historic scale of events and the subtle, intimate textures of everyday life.

The collaboration with Klossi resulted in three significant books that together form a visual and narrative portrait of Albania's transformation. *Albanian Survival* (1993) offered a stark and direct look at the first years of transition, reflecting the hardship, uncertainty, and resilience she witnessed. *Sombre Beauty* (2001) explored the cultural and social dimensions of belonging, weaving images and text into a meditation on what it means to be Albanian in a time of change. *Ahead with the Past* (2011) combined photography with socio-political reflection, presenting visual testimony as part of a broader human rights discourse. These works established Benzenberg as a photographer whose images operate on multiple levels: as historical record, artistic expression, and catalysts for dialogue.

Fotografia e Benzenberg është e rrënjësuar në traditat e reportazhit, por zgjerohet përtej tyre. Imazhet e saj shfaqin një ndjesi të fortë kompozimi, shpesh të shenjuara nga linja të qarta, struktura të balancuara dhe një përdorim drite të ndjeshëm. Ajo është e vëmendshme ndaj ndërvëprimit mes figurës dhe mjedisit, duke lejuar hapësirën, teksturën dhe atmosferën të kthehen në elementë aktivë të imazhit. Portretet e saj, në veçanti, karakterizohen nga të qenurit të drejtpërdrejtë dhe në mirëbesim. Këta faktorë komunikojnë individualitetin e subjektit, ndërkohë që e vendosin atë në një kontekst më të gjerë kulturor dhe shoqëror.

Pavarësisht se në fillim u dallua për fotografinë e saj bardhezi, Benzenberg ka zhvilluar edhe një qasje të veçantë në fotografinë me ngjyra. Prezantuar fillimisht përmes komisionimeve profesionale, përdorimi i ngjyrave u kthye shpejt në pjesë të gjuhës së saj vizuale. Duke u bazuar edhe në pasionin e saj për pikturën, Jutta përdor ngjyrat për të shtuar thellësi, emocion dhe nuanca, shpesh duke u përqendruar në paleta të kufizuara që vendosin në pah gjendjen, pa mbingarkuar formën. Si në punët monokrome, ashtu edhe në ato me ngjyra, fotografia e saj është e kompozuar me të njëjtën disiplinë të vështirimit, që zgjedh qartësinë dhe integritetin përpara tepërcave vizuale.

Fotografitë e Benzenberg janë ekspozuar gjerësisht në Gjermani, Francë, Itali, Shtetet e Bashkuara dhe Ballkan. Ato janë pjesë e koleksioneve publike e private dhe kanë qenë pjesë e shumë shfaqjeve solo dhe kolektive. Publikimet dhe ekspozitat e saj përbëjnë një kontribut të çmuar me të dhëna vizuale për historinë shqiptare, ndërkohë që trajtojnë edhe tema universale si identiteti, qëndresa dhe ndryshimi.

Sot, Jutta Benzenberg vazhdon të jetojë e punojë mes Gjermanisë dhe Shqipërisë. Projektet e saj mbeten të bazuara në parimet që kanë formuar karrierën e saj: ndërvëprim i kujdesshëm me subjektet, respekt për të vërtetën e çastit dhe përkushtim për të krijuar imazhe po aq të menduara sa edhe mbresëlënëse vizualisht. Për të, fotografia është edhe mjeshtëri edhe dialog, një mënyrë për të dokumentuar botën duke qenë pjesëmarrëse, me çdo imazh si mundësi për të ndërlidhur personalen me kolektiven, të menjëhershmen me atë që mbetet.

Benzenberg's photography is rooted in the traditions of reportage yet consistently expands beyond them. Her images reveal a strong sense of composition, often marked by clear lines, balanced structures, and an intuitive use of light. She is attentive to the interplay between figure and environment, allowing space, texture, and atmosphere to become active elements in the image. Her portraits, in particular, are characterised by directness and trust. They convey the individuality of the sitter while situating them within a broader social and cultural context.

Although she first gained recognition for her black-and-white work, Benzenberg has also developed a distinctive approach to color photography. Initially introduced through professional assignments, her use of color soon became an intentional part of her visual language. Drawing on her early interest in painting, she uses color to add depth, emotion, and nuance, often favouring restrained palettes that enhance mood without overwhelming form. Whether in color or monochrome, her photographs are composed with the same disciplined eye, valuing clarity and integrity over visual excess.

Benzenberg's photographs have been exhibited widely in Germany, France, Italy, the United States, and across the Balkans. They are held in public and private collections and have been featured in numerous solo and group shows. Her publications and exhibitions have contributed significantly to the visual record of Albania's recent history, while also speaking to universal themes of identity, resilience, and change.

Today, Jutta Benzenberg continues to live and work between Germany and Albania. Her projects remain guided by the principles that have defined her career: sustained engagement with her subjects, respect for the truth of the moment, and a dedication to creating images that are as thoughtful as they are visually compelling. For her, photography is both craft and dialogue, a way of recording the world and of participating in it, with each image an opportunity to connect the personal and the collective, the immediate and the enduring.



Kronikë:
Shqipëria dhe Bota
(1989 – 2000)

“Dekada më e shpejtë: Një kronikë e viteve '90 në Shqipëri”

AL Kjo kronikë shpalos rrugëtimin e Shqipërisë nga izolimi drejt kolapsimit, e më pas rindërtimit, paralelisht me zhvillimet përgjatë Luftës së Ftohtë. Kjo periudhë është e shenjuar nga tronditje sistematike, brishtësi insitucionale, dhe rritje të ndërveprimit me komunitetin ndërkombëtar.

1989

Bota Rënia e Murit të Berlinit shënoi kolapsin simbolik të regjimit komunist në Evropën Lindore. Shtetet si Polonia, Hungaria, Cekosllovakia, dhe Gjermania Lindore filluan tranzicionin drejt pluralizmit dhe ekonomisë së tregut.

Shqipëria Akoma nën regjimin e ngurtë njëpartiak, Shqipëria mbetej e izoluar. Megjithatë, ndryshimet e jashtme nisën të nxisin pakënaqësi, veçanërisht tek të rinjtë dhe intelektualët. Emigracioni filloi të shtohet pavarësisht kufizimeve.

1990

Bota Në gjithë bllokun lindor u mbajtën zgjedhje shumpartiake. Bashkimi Sovjetik nën Gorbachev ndërmori reforma, por krizat e brendshme u thelluan.

Shqipëria Në dhjetor shpërthyen protestat e para të mëdha studentore, që kërkonin pluralizëm politik dhe reforma. Në fund të vitit, sistemi njëpartiak u vu zyrtarisht në pikëpyetje, duke çuar në miratimin ligjor të pluralizmit politik.

1991

Bota Bashkimi Sovjetik u shpërbë. Shumë vende të rajonit zbatuan programe ristrukturimi ekonomik nën udhëheqjen e FMN-së dhe Bankës

Chronicle:
Albania and the World
(1989–2000)

“The Fastest Decade: A Chronicle of Albania’s 1990s”

EN This chronicle captures Albania’s trajectory from isolation to collapse and slow reconstruction, in parallel with post-Cold War global transformations. The period is marked by systemic shocks, institutional fragility, and growing engagement with the international community.

1989

World The fall of the Berlin Wall marked the symbolic collapse of communist regimes across Eastern Europe. Countries like Poland, Hungary, Czechoslovakia, and East Germany began rapid transitions to pluralism and market economies.

Albania Still under a rigid one-party regime, Albania remained isolated. However, external shifts started to influence internal dissent, particularly among youth and intellectuals. Emigration began to increase despite restrictions.

1990

World Multiparty elections were held across the Eastern Bloc. The Soviet Union began reforms under Gorbachev, but internal crises escalated.

Albania The first major student protests erupted in December, demanding political pluralism and reforms. By the end of the year, the one-party system was formally challenged, leading to the legal approval of political pluralism.

1991

World The Soviet Union disintegrated. Many countries in the region adopted structural adjustment programs under the guidance of the IMF and

Botërore.

Shqipëria U mbajtën zgjedhjet e para shumpartiake. Pasuan trazira të konsiderueshme shoqërore dhe valë masive emigracioni. Vështirësitë ekonomike u thelluan teksa ekonomia e centralizuar u shpërbë. Mungesat e ushqimit dhe ndërprerjet e energjisë ishin të zakonshme. Shqipëria iu bashkua institucioneve ndërkombëtare, përfshirë OSBE-në. Privatizimi në bujqësi filloi përmes shpërndarjes së tokës tek familjet.

1992

Bota Vendet e Evropës Lindore thelluan reformat, edhe pse vështirësitë ekonomike dhe tensionet shoqërore u rritën. Institucionet financiare ndërkombëtare shtynë përpara privatizimin dhe liberalizimin e tregut.

Shqipëria Një udhëheqje e re politike nisi reforma të ashpra ekonomike: liberalizoi çmimet, hapi tregjet dhe ndërmori një valë të konsiderueshme privatizimesh. Leku u zhvlerësua ndjeshëm. Varfëria dhe papunësia u rritën, por ndihma e huaj dhe kreditë ndërkombëtare e stabilizuan përkohësisht shtetin.

1993–1994

Bota Konfliktet në Ballkan (Bosnje, Kroaci) u përshkallëzuan, ndërsa reformat ekonomike vazhduan në vendet post-komuniste.

Shqipëria Privatizimi i tokës avancoi me shpejtësi, por privatizimi industrial mbeti prapa. Tregjet informale lulëzuan në mungesë të një kuadri institucional të fortë. Korrupsioni dhe mungesa e mbikëqyrjes rregullatore mundësuan ngritjen e praktikave mashtruese financiare.

1995

Bota U negociua Marrëveshja e Dejtonit për t'i dhënë fund luftës në Bosnje. BE filloi të hartonte politikën e zgjerimit drejt lindjes.

Shqipëria Shqipëria u anëtarësua në Këshillin e

World Bank.

Albania The first multiparty elections were held. Widespread social unrest and mass emigration followed. Economic hardship intensified as the centralized economy collapsed. Food shortages and power outages were common. Albania joined international institutions, including the OSCE. Privatization began in agriculture through the distribution of land to individual families.

1992

World Eastern European countries deepened their reforms, though economic pain and social tensions rose. International financial institutions promoted privatization and market liberalization.

Albania A new political leadership initiated shock-therapy reforms, liberalizing prices, opening markets, and beginning a massive wave of privatization. The national currency devalued sharply. Poverty increased and unemployment rose, but foreign aid and international loans helped stabilize the state temporarily.

1993–1994

World Conflicts escalated in the Balkans (Bosnia, Croatia), while economic reforms continued across post-communist countries.

Albania Land privatization advanced quickly, but industrial privatization lagged behind. Informal markets flourished amid a weakened institutional framework. Corruption and the absence of regulatory oversight enabled the rise of fraudulent financial practices.

1995

World Dayton Agreement was being negotiated to end the war in Bosnia. The EU began shaping its enlargement policy towards the East.

Albania Albania joined the Council of Europe and strengthened relations with

	Evropës dhe forcoi marrëdhëniet me institucionet perëndimore. Ndërkohë, skemat financiare të parregulluara u zgjeruan nën petkun e “firmave investuese”, duke vepruar në një boshllëk ligjor. Ato do të bëheshin tipari përcaktues i fundviteve '90.	Western institutions. Meanwhile, unregulated financial schemes expanded under the guise of investment firms, operating in a legal vacuum. These would become a defining feature of the late 1990s.
1996		1996
Bota	Vendet e rajonit nisën të rimëkëmbeshin ekonomikisht. Globalizimi u përshpejtua.	World Countries in the region began to recover economically. Globalization accelerated.
Shqipëria	Zgjedhjet parlamentare u shoqëruan me akuza për manipulim dhe represion. Besimi publik tek institucionet u dobësua. Skemat piramidale arritën kulmin, me shumicën e popullsisë që kishte investuar kursimet e jetës në to. Ekonomia u fry artificialisht nga këto skema.	Albania Parliamentary elections were marred by accusations of fraud and repression. Public trust in institutions deteriorated. Pyramid schemes peaked, with much of the population investing life savings in them. The economy was artificially inflated by these schemes.
1997		1997
Bota	Në Azi filloi kriza financiare. Tregjet financiare globale u përballën me paqëndrueshmëri. NATO filloi negociatat për zgjerim drejt lindjes.	World The Asian financial crisis erupted. Global financial markets faced volatility. NATO initiated negotiations for expansion eastward.
Shqipëria	Falimentimi i skemave piramidale çoi në kryengritje të armatosur, kolaps shtetëror dhe plaçkitje. Grupe të armatosura kontrollonin territore të ndryshme. Mijëra qytetarë u larguan nga vendi. Ndërhyrjet rajonale dhe ndërkombëtare ndihmuan të rivendosej rendi minimal. U formua një qeveri uniteti kombëtar. Zgjedhjet parlamentare sollën ndryshim politik dhe nisën përpjekjet për rindërtim institucional.	Albania The collapse of the pyramid schemes led to an armed uprising, state collapse, and widespread looting. Armed groups controlled various territories. Thousands fled the country. A regional and international intervention helped restore minimal order. A national unity government was formed. Parliamentary elections brought political change, and efforts to rebuild institutions began.
1998		1998
Bota	Kriza e Kosovës u përshkallëzua, duke tërhequr vëmendjen ndërkombëtare.	World The Kosovo conflict escalated, drawing international concern.
Shqipëria	U miratua përmes referendumit një kushtetutë e re. Filluan sërish përpjekjet për reforma institucionale. Megjithë mbështetjen më të madhe ndërkombëtare, tensionet e brendshme dhe polarizimi politik mbetën të larta. Pasojat e krizës së Kosovës prekën zonat kufitare.	Albania A new constitution was adopted through a referendum. Institutional reform efforts resumed. Despite improved international support, internal tensions and political polarization remained high. Spillovers from the Kosovo crisis began to affect border areas.
		1999
		World NATO intervened militarily in Kosovo. A lot of Albanians from Kosovo

1999

Bota NATO ndërhyri ushtarakisht në Kosovë. Shumë shqiptarë të Kosovës u larguan drejt vendeve fqinje, me më shumë se 435 000 refugjatë që hynë në Shqipëri. BE nisi Paktin e Stabilitetit për Europën Juglindore.

Shqipëria Kriza e refugjatëve ushtroi presion të madh në infrastrukturë dhe kapacitet. Megjithatë, Shqipëria realizoi një përgjigje humanitare të përmasave të gjera, e mbështetur nga aktorët ndërkombëtarë. Trupat e NATO-s u vendosën në vend. Bashkëpunimi rajonal u thellua.

2000

Bota Filluan përpjekjet për rindërtim pas konfliktit në Kosovë dhe në rajon. BE rriti angazhimin e saj me Ballkanin Perëndimor.

Shqipëria Vendi hyri në një fazë stabilizimi dhe rimëkëmbjeje, edhe pse sfidat socio-ekonomike mbetën të mëdha. Përpjekjet për vendosjen e shtetit ligjor, luftën kundër korrupsionit dhe rindërtimin e ekonomisë u intensifikuan. Ekonomia informale vijoi të mbetej e madhe. Reformat u lidhën ngushtë me integrimin në strukturat evropiane.

crossed into neighbouring countries with more than 435.000 coming to Albania. The EU launched the Stability Pact for South Eastern Europe.

Albania The refugee crisis placed immense pressure on infrastructure and resources. However, Albania managed a large-scale humanitarian response, supported by international actors. NATO troops were stationed in the country. Regional cooperation intensified.

2000

World Post-conflict reconstruction efforts began in Kosovo and the broader region. The EU increased its engagement with the Western Balkans.

Albania The country began a period of relative stability and recovery, though socio-economic challenges persisted. Efforts to establish rule of law, fight corruption, and rebuild the economy intensified. Informal economy remained large. Reforms were tied to integration with European structures.

KODAK



Negativët e djegur

AL Kapitulli *Negativët e djegur* hap ekspozitën *Mos kthe kokën nga shtëpia që digjet* me një histori mbi humbjen, që është njëkohësisht edhe një histori rilindjeje. Në vitin 2006, një zjarr shkatërroi mbi nëntëdhjetë për qind të negativëve të Jutta Benzenberg nga vitet 1990, imazhe që pasqyronin momente intime dhe sociale të transformimit të Shqipërisë. Vetëm pak negativë mbijetuan, shumë prej të cilëve të shenjuar nga flakët, të dëmtuar nga uji dhe të njollësuar nga tymi. Për një kohë të gjatë, fotografes i mungoi fuqia për t'u përballur me këto copëza të fragmentuara.

Vetëm në vitin 2023, e mbështetur nga bashkëpunëtorë të afërt, Benzenberg filloi të digjitalizonte negativët e dëmtuar. Ajo që në fillim u duk si një proces thjesht teknik, shumë shpejt u shndërrua në një përballje me të shkuarën dhe me humbjen. Pasojat e shkatërrimit, dikur plagë, u kthyen në elementë vizualë. Linjat e tymit, skajet e djegura dhe mjegulla i zhvendosnin këto imazhe nga kategoria e dokumentimit drejt një gjuhe të re vizuale, pothuajse transhendentale.

Kjo punë dëshmon për Shqipërinë gjatë një trazire radikale: një shoqëri e gjendur mes euforisë dhe shterimit, mes shpresës dhe zhgënjimit. Bardhezi, por me nuanca dhe nënkuptime, ajo kap gjetet e së përditshmes, rrugët, hapësirat dhe fytyrat, ndërkohë që tregon edhe për mungesën e asaj që nuk mund të shihet më.

Të përzgjedhura nga Olsi Hoxha, këto imazhe e shndërrojnë dëmtimin në bartës të kuptimit. Negativët e "humbur" flasin jo vetëm për fundin e një arkive, por edhe për qëndresën e kujtesës. Në shkallëzimet e brishta mes të dukshmes dhe të zhdukurës, shfaqet një e vërtetë: historia jeton jo vetëm në fotografitë e paprekura, por sidomos në fragmentet që mbeten.

Negativët e djegur është gjithashtu një portret kolektiv, jo vetëm i fotografes, por edhe i një vendi, vitet '90 të të cilit vazhdojnë të rezonojnë edhe sot: të pambyllura, të papërfunduara dhe padyshim ende të gjalla.

Burned Negatives

EN The chapter *Burned Negatives* opens the exhibition *Don't Look Back at the Burning House* with a story of loss that is simultaneously a story of rebirth. In 2006, a fire destroyed over ninety percent of Jutta Benzenberg's negatives from the 1990s, images that captured both intimate and societal moments of Albania's transformation. Only a few negatives survived, many marked by burn stains, water damage, and smoke. For a long time, the photographer lacked the strength to confront these fragmented remnants.

It was not until 2023, encouraged by close companions, that Benzenberg began digitizing the damaged negatives. What initially seemed to be a purely technical process became a quiet but profound engagement with the past and with loss. The traces of destruction, once scars, became visual elements. Smoke streaks, burnt edges, and blurs shifted the photographs from the realm of documentation toward a new, almost transcendental visual language.

The works depict Albania during a time of radical upheaval: a society caught between euphoria and exhaustion, hope and dissolution. Black-and-white, yet full of subtle tones, they capture everyday gestures, streets, spaces, and faces, while also registering the absence of what can no longer be seen.

Selected by Olsi Hoxha, the series of images transforms damage itself into a carrier of meaning. The "lost" negatives speak not only to the end of an archive but also to the persistence of memory. In the delicate gradations between the visible and the vanished, a truth emerges: history lives not only in intact photographs, but especially in the fragments that endure.

Burned Negatives is thus also a collective portrait, not only of the photographer, but of a country whose 1990s continue to resonate today: unfinished, incomplete, yet unmistakably alive.

Kolazhet

AL Me kapitullin *Kolazhet*, Jutta Benzenberg futet në një territor të ri, si në planin personal, ashtu edhe në atë artistik. Ajo që nisi si një qasje e kujdesshme ndaj negativëve të djegur, u zhvillua në një lëshim radikal të praktikës së saj të zakonshme fotografike. Ajo iu hap një procesi që transformoi jo vetëm imazhet, por edhe këndvështrimin e saj mbi të shkuarën.

Nga fragmentet e dëmtuara lindën kompozime me disa shtresa, ku koha, vendet dhe njerëzit krijojnë marrëdhënie të reja. Ky hap drejt një forme të re shprehjeje artistike ishte njëkohësisht edhe një hap drejt vetvetes. Dëmtimi i negativëve fillimisht shkaktoi dhimbje, por gjatë procesit të ri të vëzhgimit dhe rivendosjes, u shndërrua në një çlirim të heshtur. Edhe punët më të errëta mbanin brenda vetes një çast ndriçimi. Është transformimi i një dhimbjeje të madhe në një formë të re estetike, i humbjes në liri krijuese.

Kolazhet e Benzenberg nuk synojnë të rindërtojnë gjendjen “origjinale” të imazheve. Ato krijojnë diçka autonome, si poezi vizuale që pasqyrojnë memorien kolektive të Shqipërisë në vitet 1990, ndërkohë që tregojnë edhe për ndërveprimin e saj të përkushtuar me këtë vend. Kompozimet funksionojnë si harta të një topografie të brendshme, ku memoria, takimet dhe vendet vazhdojnë të jetojnë në një rend të ri.

Brenda kësaj lirie qëndron rikthimi i zërit të saj: zhvendosja nga dokumentimi drejt një interpretimi më të hapur dhe subjektiv. Kolazhet na tregojnë se shkatërrimi mund të krijojë hapësirë jo vetëm për diçka të re, por edhe për të kuptuar thellësisht atë që mbetet, si dhe për fuqinë që shfaqet nga frakturat.

Collages

EN With the chapter *Collages*, Jutta Benzenberg enters new territory, both artistically and personally. What began as a cautious approach to the burnt negatives evolved into a radical letting go of her usual photographic practice. She opened herself to a process that transformed not only the images but also her own perspective on the past.

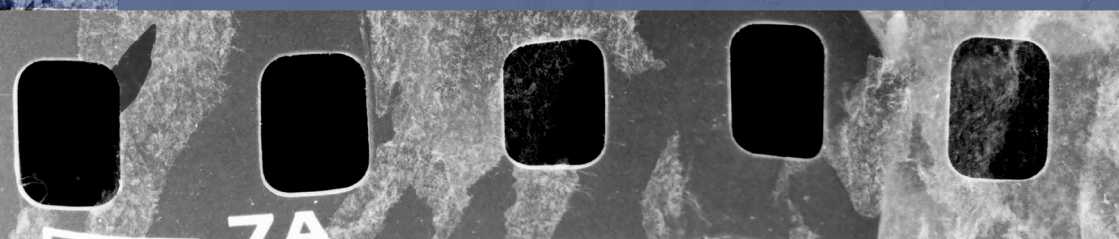
From the damaged fragments emerged multilayered compositions in which time, place, and people find new relationships. This step into a new form of expression was also a step toward herself. The destruction of the negatives initially caused pain, but in the intensive process of observing and reassembling, this transformed into a quiet liberation. Even the darkest works carry a moment of lightness. A transformation of grief into aesthetic form, of loss into creative freedom.

Benzenberg's collages do not attempt to reconstruct the “original” state of the images. They create something autonomous: visual poems that reflect the collective memory of Albania in the 1990s while also conveying a thoughtful engagement with the country. The compositions function like maps of an inner topography, where memories, encounters, and places continue to exist in new arrangements.

Within this freedom lies a reclaiming of her own voice: moving away from mere documentation toward an open, subjective interpretation. Collages shows that destruction can give rise not only to something new but also to a deeper understanding of what endures and the strength that emerges from the fractures.



Ministero dell'Interno
PROTEZIONE





Programi publik

Java hapëse

E enjte, 18.09.2025 / 17:00 - 19:00
**"Mos kthe kokën nga shtëpia që digjet",
Vernissage**
Organizuar nga: hbs Tirana

E shtunë, 20.09.2025 / 17:00 - 19:00
**"Mos kthe kokën nga shtëpia që digjet",
Promovimi i Librit**
Organizuar nga: hbs Tirana dhe Delegacioni i
Bashkimit Evropian në Shqipëri

E martë, 23.09.2025 / 17:00 - 19:00
**Diskutim i hapur me Bashkim Shehun dhe
Remzi Lanin, Nëntëdhjetat, ose e ardhmja e
përparme e së shkuarës**
Organizuar nga: hbs Tirana

Diskutime të hapura

E enjte, 25.09.2025 / 17:00 - 19:00
**'97: Historia e një iluzioni financiar,
Arben Malaj**
Organizuar nga: hbs Tirana

E enjte, 02.10.2025 / 17:00 - 19:00
Antropologjia e Shpresës
Organizuar nga: Shtëpia e Antropologjisë

E enjte, 09.10.2025 / 17:00 - 19:00
**Narrativat e qytetformimit: Mbi
informalitetin dhe migrimin e brendshëm**
Organizuar nga: Grupi ATA

E enjte, 16.10.2025 / 17:00 - 19:00
**Të mbijetoje në '97-ën: Jeta e Grave gjatë
kolapsit**
Organizuar nga: Kolektivi Feminist

E martë, 21.10.2025 / 17:00 - 19:00
**Queer në Tranzicion, të Pashkruara e të
Pathëna**
Organizuar nga: Aleanca LGBT, mikpritur nga
Vila 31 x ArtExplora

E enjte, 30.10.2025 / 16:30 - 18:30
**Përmes lentes së të rinjve, Paqja dhe
Siguria tani dhe atëherë**
Organizuar nga: UN Association Albania

E enjte, 06.11.2025 / 16:30 - 18:30
E gjelbra nuk ishte ngjyrë e revolucionit
Organizuar nga: Protection and Preservation of
Natural Environments in Albania

Outreach Program

Opening Week

Thursday, 18.09.2025 / 17:00 - 19:00
**"Don't Look Back at the Burning House",
Vernissage**
Organized by: hbs Tirana

Saturday, 20.09.2025 / 17:00 - 19:00
**"Don't Look Back at the Burning House",
Book Launch Event & Signing**
Organized by: hbs Tirana and European Union
Delegation to Albania

Tuesday, 23.09.2025 / 17:00 - 19:00
**Open Discussion with Bashkim Shehu and
Remzi Lani, The nineties, or the Future that
Was.**
Organized by: hbs Tirana

Open Talks

Thursday, 25.09.2025 / 17:00 - 19:00
**'97: The story of a financial illusion,
Arben Malaj**
Organized by: hbs Tirana

Thursday, 02.10.2025 / 17:00 - 19:00
Anthropology of Hope
Organized by: Shtëpia e Antropologjisë

Thursday, 09.10.2025 / 17:00 - 19:00
**Narratives of the City-Making: On
Informality and Internal Migration**
Organized by: Grupi ATA

Thursday, 16.10.2025 / 17:00 - 19:00
**Surviving '97: Women's Lives during
Collapse**
Organized by: Kolektivi Feminist

Tuesday, 21.10.2025 / 17:00 - 19:00
**Queer in Transition, Unwritten and
Unspoken**
Organized by: Aleanca LGBT, hosted by Vila 31
x ArtExplora

Thursday, 30.10.2025 / 16:30 - 18:30
**Through the Youth Lens, Peace and
Security Now and Then**
Organized by: UN Association Albania

Thursday, 06.11.2025 / 16:30 - 18:30
Green Was Not a Color in the Revolution
Organized by: Protection and Preservation of
Natural Environments in Albania

E premte, 14.11.2026 / 16:00 - 18:00
Lëvizja Studentore
Organizuar nga: Qendresa Qytetare

Friday, 14.11.2026 / 16:00 - 18:00
The Students' Movement
Organized by: Qendresa Qytetare

Netët e kulturës

E shtunë, 27.09.2025 / 17:00 - 19:00
Poezia e viteve '90,
Rita Petro, Mimoza Ahmeti
Organizuar nga: hbs Tirana

E shtunë, 04.10.2025 / 17:00 - 19:00
Botimet mbas rënies: Librat, tregu, dhe
kuptimi në Shqipërinë e viteve '90
Organizuar nga: Berk

E shtunë, 11.10.2025 / 17:00 - 19:00
A kanë arkivat gjini?
Organizuar nga: Suzana Milevska

E shtunë, 18.10.2025 / 17:00 - 19:00
Gratë e artit bashkëkohor në Shqipëri
Organizuar nga: Ermir Hoxha

E shtunë, 25.10.2025 / 16:30 - 18:30
Nga censura tek kastetat: Muzika në
Shqipërinë post-diktatoriale
Organizuar nga: Mikaela Minga

E shtunë, 01.11.2025 / 16:30 - 18:30
Retrospektiva e një ekspozite: Muzika dhe
klipet në vitet '90
Organizuar nga: Donika Çina

Filma

E diel, 21.09.2025 / 19:00
Tirana '96 | Gjergj Xhuvani (2009), 100'

E mërkurë, 24.09.2025 / 19:00
Daybreak | Gentian Koçi (2017), 85

E diel, 28.09.2025 / 19:00
Poeti 15 vjeçar | Halil Kamber (1990), 20'

E mërkurë, 01.10.2025 / 19:00
Një djalë dhe një vajzë (1991), 85'

E diel, 05.10.2025 / 19:00
Dashi pa brirë | Arian Culiqi

E mërkurë, 08.10.2025 / 19:00
SuperBallkan | Fatmir Koçi (1998), 44'

E diel, 12.10.2025 / 18:00
La Nave | Roland Sejko (2012), 85'

E mërkurë, 15.10.2025 / 18:00
Fundi i marrëzisë | Arian Culiqi

Culture Nights

Saturday, 27.09.2025 / 17:00 - 19:00
Poetry in the '90s,
Rita Petro, Mimoza Ahmeti
Organized by: hbs Tirana

Saturday, 04.10.2025 / 17:00 - 19:00
Publishing after the Fall: Books, Markets,
and Meaning in the Albanian '90s
Organized by: Berk

Saturday, 11.10.2025 / 17:00 - 19:00
Do Archives have Gender?
Organized by: Suzana Milevska

Saturday, 18.10.2025 / 17:00 - 19:00
Women Contemporary Artists in Albania
Organized by: Ermir Hoxha

Saturday, 25.10.2025 / 16:30 - 18:30
From Censorship to Cassette: Music in
Post-Dictatorship Albania
Organized by: Mikaela Minga

Saturday, 01.11.2025 / 16:30 - 18:30
The Retrospective of and Exhibition: Music
and videoclips during the '90s
Organized by: Donika Çina

Screenings

Sunday, 21.09.2025 / 19:00
Tirana '96 | Gjergj Xhuvani (2009), 100'*

Wednesday, 24.09.2025 / 19:00
Daybreak | Gentian Koçi (2017), 85'*

Sunday, 28.09.2025 / 19:00
15 years old poet | Halil Kamber (1990), 20'

Wednesday, 01.10.2025 / 19:00
A boy and a Girl (1991), 85'

Sunday, 05.10.2025 / 19:00
Ram without Horns | Arian Culiqi

Wednesday, 08.10.2025 / 19:00
SuperBallkan | Fatmir Koçi (1998),*

Sunday, 12.10.2025 / 18:00
La Nave | Roland Sejko (2012), 85'*

Wednesday, 15.10.2025 / 18:00
The End of Madness | Arian Culiqi

E diel, 19.10.2025 / 17:00
Bolero | Besnik Bisha (1997), 95'

E mërkurë, 22.10.2025 / 17:00
Tirana Viti 0 | Fatmir Koçi (2001), 90'

E diel, 26.10.2025 / 17:00
Një Baba Tepër | Arian Culiqi

E mërkurë, 29.10.2025 / 17:00
Alive | Artan Minarolli (2009), 90'

E diel, 02.11.2025 / 17:00
Delegacioni | Bujar Alimani (2018), 80'

E mërkurë, 05.11.2025 / 17:00
Dashuri me Krisma | Arian Culiqi

E diel, 09.11.2025 / 17:00
Tingulli i zjarrtë | Ardian Murraj (1991), 30'

E mërkurë, 12.11.2025 / 17:00
Luna Park | Florenc Papas (2024)

Sunday, 19.10.2025 / 17:00
Bolero | Besnik Bisha (1997), 95'

Wednesday, 22.10.2025 / 17:00
Tirana Year 0 | Fatmir Koçi (2001), 90'*

Sunday, 26.10.2025 / 17:00
An Extra Father| Arian Culiqi

Wednesday, 29.10.2025 / 17:00
Alive | Artan Minarolli (2009), 90'*

Sunday, 02.11.2025 / 17:00
The Delegation | Bujar Alimani (2018), 80'*

Wednesday, 05.11.2025 / 17:00
Love and Shootings| Arian Culiqi

Sunday, 09.11.2025 / 17:00
The Fiery Sound | Ardian Murraj (1991), 30'

Wednesday, 12.11.2025 / 17:00
Luna Park | Florenc Papas (2024)*

* English Subtitles

Ture të Hapura

Bashkohuni me ne nga e marta deri të shtunën, në orën 15:00. Ju lutemi kontrolloni përditësimet tona në rrjetet sociale për të parë nëse ka ende vende të lira.

Njoftim i Rëndësishëm:

Ju lutemi, kini parasysh se ky program mund të ndryshojë. Ju inkurajojmë të kontrolloni rregullisht kanalet tona në rrjetet sociale @hbs_tirana për përditësimet më të fundit lidhur me detajet e aktiviteteve. Datat, vendndodhjet dhe elementë të tjerë specifikë mund të ndryshojnë për shkak të kushteve atmosferike ose arsyeve logjistike.

Punëtoritë

Punëtoritë do të zhvillohen çdo të martë dhe të premte gjatë ditës. Këto sesione ndjekin një strukturë modulare që ndërthur praktikën e drejtpërdrejtë në fotografimin amatorë me diskutime kritike dhe reflektim bashkëpunues.

Nëse jeni nga 18 deri në 26 vjeç dhe dëshironi të bëheni pjesë e këtij procesi, ju lutemi na shkruani në adresën info@al.boell.org.

Open Tours

Join us every Tuesday to Saturday at 15:00. Check our daily updates on social media for reservation details and to see if spots are still available.

Important Notice

This program is subject to change. For the latest event details, please check our social media channels @hbs_tirana. Dates, locations, and other specifics may change due to weather or technical reasons.

Workshops

Workshops will take place every Tuesday and Friday during the day. These sessions follow a modular structure that combines hands-on practice in amateur photography with critical discussions and collaborative reflection.

If you are between 18 and 26 years old and would like to be part of this process, please write to us at info@al.boell.org.

Kolofon / Imprint

Kjo broshurë është publikuar në kuadër të
Mos kthe kokën nga shtëpia që digjet,
nga Jutta Benzenberg
18 shtator – 16 nëntor 2025

This booklet has been published on the occasion of
Don't Look Back at the Burning House
by Jutta Benzenberg.
September 18th – November 16th, 2025

Një ekspozitë në Galerinë hbs, Sheshi Skënderbej,
organizuar nga Heinrich Böll Stiftung, zyra Tiranë,
në bashkëpunim me Ambasadën Gjermane dhe
Delegacionin Evropian në Shqipëri. Falenderime të
veçanta shkojnë për Bashkinë Tiranë për mikrpritjen
e këtij projekti.

An exhibition at hbs Gallery, Skanderbeg Square,
organized by the Heinrich Böll Stiftung, Tirana
Office, in collaboration with the German Embassy in
Albania and the Delegation of the European Union
to Albania. Special thanks to the Municipality of
Tirana for hosting this project.

Fotografitë dhe kolazhet / Photographs and collages:
Këshilluesi artistik dhe përzgjedhja /
Artistic advisor and selection:
Arkitekte / Architect:
Tekstet e ekspozitës / Exhibition texts:
Drejtuës kreativ / Creative Director:
Videoinstalacioni / Video Installation:

Jutta Benzenberg

Olsi Hoxha
Jora Kasapi
Pavjo Gjini
Kleidi Eski
was bleibt kollektiv | Gentian Doda

Booklet

Texts / Tekstet:
Translation / Përkthimi:
Dizajni / Design:

Dr. M. Gökhan Tuncer, Edona Bylykbashi
Heinrich Böll Stiftung, Tirana Office team
Kleidi Eski

Outreach and Educational Program

Demokracia dhe Çështjet gjinore /
Program, democracy and gender:
Ekologji dhe Qëndrueshmëri /
Program, Ecology and Sustainability:
Komunikimi / Communication:
Kordinimi operacional / Operational coordination:
Financa dhe kontabiliteti / Finance and accounting:

Edona Bylykbashi

Tea Zeqaj
Linda Kelmendi
Sofika Rapi
Evi Velui

Punëtoritë / Workshops:
Filmat / Screening program:

Pavjo Gjini, Sidita Zaja
Romina Ruda

Edicioni i parë © 2025 / First edition
© 2025 Jutta Benzenberg for the photographs and collages
© 2025 Heinrich Böll Stiftung, Tirana Office for this edition

Të gjitha të drejtat janë të rezervuara. Asnjë pjesë e kësaj broshure nuk mund të riprodhohet në asnjë
formë pa leje paraprake me shkrim nga botuesi.

All rights reserved. No part of this booklet may be reproduced in any form without prior written permission
from the publisher.

In my photography, I always sought
to transform tragedy into beauty.
This has been my inner drive,
my quiet rebellion against the
harshness of reality.

Në fotografitë e mia, ka qenë
gjithmonë e rëndësishme të
shndërroj tragjedinë në bukuri. Kjo
ka qenë shtysa ime e brendshme
dhe mënyra për t'i rezistuar
shëmtisë së realitetit.

JUTTA BENZENBERG

**DON'T
LOOK
BACK
AT THE
BURNING
HOUSE**



JUTTA BENZENBERG

Arkiva e humbur:

Ritakim me vitet '90 në Shqipëri

18.09.2025 - 16.11.2025 Galeria hbs

**MOS
EHTK
KOKËN
NGA
SHTËPIA
QË DIGJET**

HEINRICH BÖLL STIFTUNG
The Green Political Foundation
TIRANA

In Partnership



Embassy
of the Federal Republic of Germany
Tirana



Hosting Partner



BASHKIA
TIRANË